

Prezentace společenských a kulturních stereotypů v dívčích časopisech

JIŘÍ ZEMAN
(*Hradec Králové*)

0. Kulturou se nejčastěji rozumí souhrn duchovních a materiálních hodnot vytvářených lidstvem v průběhu jeho vývoje. Duchovní kultura je definována jako soubor výsledků činnosti lidské společnosti v oblasti vědy, umění a společenského života v určité historické etapě. Lidská společnost je však diferencována, a tak lze zkoumat také činnost určité sociální skupiny v oblasti společenského života současnosti.

Jedním z faktorů, který může lidskou komunitu dělit, je gender. Tímto výrazem se označují kulturně podmíněné rozdíly mezi muži a ženami. Pojem začaly užívat společenské vědy od 70. let 20. století s rozvojem feministického paradigmatu (srov. Kendall – Tannen 2001). Pro biologické rozdíly mezi mužem a ženou se užívá pojem pohlaví (jde o univerzální kategorii nezávislou na časoprostoru), na jejím základě pak konkrétní společnost vytváří kategorii gender: společnost působí rozdílně na muže a ženy, a to vede k sociálně konstruovaným rozdílům v jejich chování, očekáváních či postojích.

D. Tannen ve svých dílech ukázala, že si obě pohlaví během socializace osvojují určité interakční vzorce, jimiž se jejich chování řídí. Jedinec se rodí do společnosti s určitými zakořeněnými genderovými stereotypy, dospívá ve dvou různých kulturách, a ty poté v následné interakci uplatňuje a reprodukuje. Podle D. Tannen (1995) je interakce mezi mužem a ženou „mezikulturní interakcí“.

1. Příspěvek se zabývá tím, jak dospívající české dívky tematizují genderové rozdíly v kulturních a společenských stereotypech a postavení dívek v nich. Materiál příspěvku tvoří dopisy s dotazy čtenářek publikované v dívčích časopisech *Bravo Girl* a *Top dívky* z let 2009–2011. Rozebírá dopisy, v nichž se dospívající dívky dotazují na řešení nějakého genderového problému, který doprovází průběh jejich dospívání, a popisuje, jak tyto texty odrážejí prožívání skutečnosti pisatelkou a jak toto prožívání jazykově ztvárňují.

Dospívající dívky si počáteční strukturu své osobnostní identity vytvářejí pomocí různých sociálních kontaktů v sociální mikrosítě – v kontaktu s vrstevníky i věkově staršími členy – a při prosazování vlastních představ dochází k genderovým střetům. V dopisech s dotazy tak dívky konstruují a hodnotí svůj vztah k osobám vlastního i opačného genderu.

2. Dívčí časopisy mají v mediálním diskurzu specifické postavení. Jsou považovány za genderově vymezený typ média, které kolem sebe soustřeďuje členky diskurzního společenství čtenářek dívčích časopisů (viz Čmejrková 1996). Cílem těchto dívek je úspěšně se zařadit jako osobnost do sociální mikrosítě a být jejím plnohodnotným členem: učí se komunikovat s dalšími členy mikrosítě a poznávat komunikační a interakční genderové normy. Výsledkem je jejich začleňování do kategorie „moderní dívka“ – představy ideální dospívající dívky s hlavním predikátem *úspěšnost*, jenž je podmíněn dvěma vedlejšími predikáty *pohledná a zdravá* (srov. Zeman 2011).

3. Mediální odborníci poukazují na to, že dívčí časopisy nemají adekvátní pandán v chlapeckých časopisech. Dospívající dívky mají na věc jiný názor. Mezi periodika, která podle nich jsou naopak orientována hlavně na dospívající české chlapce, řadí čtrnáctideník *ABC* či časopisy věnované počítačům. Nepřímo tím vyjadřují jeden ze stereotypů: preferovaná dívčí témata jsou vzhled (móda, kosmetika) a mezilidské vztahy (iniciace kontaktu s chlapci, vztah k dalším dívkám a rodičům), pro chlapce věda, technika, manuální zručnost a sport.

4. Velmi častým společenským stereotypem tematizovaným v dívčích časopisech je vzhled dívek.

(1) *JSEM OŠKLIVÁ A TLUSTÁ!*

Jedna holka od nás ze třídy je krásná, hubená, má dlouhé vlasy a všichni kluci ji milují. Já jsem ošklivá, s vlasama si nevím rady a jsem docela tlustá, protože ráda jím a neodolám smažáku s hranolkama. Ve škole se pak za sebe

stydím, hlavně za vystrčený břicho, který je vidět přes tričko. Nevím, co s tím!
Eliška (11)

Předmětem dopisu je pisatelčino subjektivní hodnocení svého vzhledu (*ošklivá*); hlavní téma je formulováno také v titulku, vykřičník vyjadřuje silnou emoci (zoufalství). Dívka z dolní věkové hranice členek diskurzního společenství čtenářek dívčích časopisů se srovnává se spolužačkou (*jedna holka od nás ze třídy*), jejíž vzhled zřejmě idealizuje (*je krásná*): zjišťuje, že jí nemůže konkurovat ve vztahu k chlapcům (*všichni kluci ji milují*). V centru pozornosti dopisu jsou negativní důsledky vzhledu na pisatelčino chování (*ve škole se pak za sebe stydím*). Závěr tvoří dotaz na strategii, aby mohla svým vzhledem konkurovat spolužačkám.

Z dopisu je patrné, proč dívka tematizuje právě svůj vzhled: jde o vztah k chlapcům. Není však uvedeno, zda se její vzhled nějakým způsobem odráží v sociální mikrosíti (např. zda ji to vyčleňuje na periferii sociální mikrosítě, zda se jí někdo vysmívá apod.).

Dívka v dopisu kategorizuje spolužačku jako krásnou, přisuzuje jí subjektivně kladné predikáty – je *hubená* (somatický typ postavy), má *dlouhé vlasy* (vzhled obličeje) – a dává je do protikladu k svému vzhledu – je *tlustá*, má neupravené vlasy. Tím vymezuje také dva hlavní predikáty kvalitního vzhledu: štíhlá postava zvýrazňující ty obrysy těla, které jsou příznačné pro dívčí gender (zde: boky a *břicho*), a vzhled obličeje (*dlouhé vlasy*).

Dívka v dopisu prezentuje důsledky jednoho ze společenských stereotypů – moderní dívka musí být pohledná (pohlednost je kritériem její ženskosti). Pokud je dívka hodnocena jako *hezka/krásná*, zabezpečuje jí to výhodnější postavení v sociální mikrosíti. Dopis ukazuje, že už jedenáctileté dívky jsou si vědomy stereotypu, že krása je hlavním faktorem úspěchu v sociální mikrosíti. Pokud vzhled nezabezpečí zájem chlapců a úspěch v sociální mikrosíti, dívky se subjektivně hodnotí jako *nehezké* (*škaradé, šeredné*) a hledají strategie, jak obstát v konkurenci s jinými dívkami. Zajímavé jsou v dopisu symboly krásy: štíhlá postava a dlouhé vlasy připomínají pohádkový diskurz (princezny, které vždy získávají lásku prince). Zatímco dlouhé vlasy jsou – vedle zvýrazněných očí – považovány za jeden z hlavních znaků ženského genderu, dlouhé vlasy u chlapců hodnotí dívky většinou záporně.

5. Další společenské stereotypy se týkají „dělby práce“ – s genderem jsou společností spojovány činnosti vhodné jen pro chlapce či jen pro dívky.

5.1. Jedním z frekventovaných témat dopisů je odraz školního prospěchu v rodinné mikrosíti.

(2) *Týrají mě moji rodiče?*

Mám pocit, že to někdy moji rodiče s tresty dost přehánějí. Když dostanu špatnou známku ve škole, úplně se jim to bojím říct, protože vím, že by na mě máma strašně křičela, a o otci radši ani nemluvím... Když jim proto ve strachu špatnou známku zatajím a oni se to dozvědí, hned mi zakážou počítač, nesmím ven a musím brzy do postele. Máma mě občas zbije. Není tohle už týrání? Nela

Tématem dopisu je odraz dívčina školního prospěchu v chování rodičů. Dívka je hodnotí jako přísné a popisuje jejich reakci na své špatné výsledky ve škole (ty však nejsou blíže konkretizovány). Pokud dívka špatnou známku přizná, tj. nelže, matka křičí, otcova reakce explicitně popsána není, tři tečky signalizují silnější reakci. Dívka nemůže o jevu komunikovat, nemůže se obhájit. Pokud dívka výsledek zatají, tj. lže, a rodiče toto chování zjistí, reagují opět emocionálně. Omezují její chování: dívka uvádí tři druhy trestů v pořadí zákaz počítače (nejčastější trest dospívajících, nemohou virtuálně komunikovat, mailovat), nesmí ven (domácí vězení znemožňuje kontakt s dalšími členy mikrosítě), musí brzo spát (nesmí se dívat na televizi a sledovat pořady, o nichž se v společenské mikrosíti komunikuje). Matka dívku občas trestá i fyzicky (*Máma mě občas zbije.*), otec zřejmě ne.

V dopisu není uveden věk pisatelky, obdobné problémy tematizují dívky z dolní věkové hranice čtenářek dívčích časopisů. Rodiče chtějí, aby dívka vykazovala dobré školní výsledky: kritériem jsou známky, není však konkretizován pojem *špatná známka*. Pokud dívka obdrží špatnou známku, není řešení, jak to rodičům sdělit bez jejich emocionální reakce. Dívka zřejmě blokaci komunikace považuje za týrání, tj. za úmyslné působení duševních i fyzických potíží a problémů.

Dopis dokumentuje odlišné genderové postavení žáků základní školy. U dívek se předpokládá dobrý prospěch jako výsledek pečlivosti, pořádku, dodržování řádů apod. Rodiče a učitelé kladou větší požadavky na dívčiny výsledky ve škole: u dívek vyžadují – na rozdíl od chlapců, kteří jsou považováni za problematické (drzé, nepořádné aj.) – dobrý prospěch vyjádřený příslušnými klasifikačními stupni a jakékoliv náznaky slabšího prospěchu jsou přisuzovány lajdáctví, jež se dívkám netoleruje.

5.2. Dalším tématem, které se týká rodinné mikrosítě, jsou domácí práce.

(3) *HÁDÁM SE S MÁMOU*

Mamka je podnikatelka a poslední dobou na nás vůbec nemá čas. Můj mladší bratr nic dělat nemusí, ale já si připadám fakt jako služka. Neříkám, že máma není nikdy hodná, ale někdy se dost hádáme. Věrka (14)

Dopis je popisem komunikační události, jejímiž účastníky jsou matka, čtrnáctiletá pisatelka a její mladší bratr. Matka je podnikatelkou, a proto řadu činností, které předtím vykonávala, musí zastat její dcera. Dívka si přisuzuje kategorii *služka* (žena najatá na práce v domácnosti, pomocnice v domácnosti) – základní problém se tedy týká domácích prací. Má zastat domácnost, zatímco mladšímu bratrovi přisuzuje vlastnost *nemusí nic dělat* (tedy domácí práce). Podle matky by dospívající dívka měla mít větší podíl na domácích pracích než chlapec, dívka to chápe jako zátěž: vykonávání klasických domácích prací pro celou rodinu (např. uklízení, praní, mytí nádobí) považuje za důsledek podřadného postavení v rodině.

Dopis prezentuje odlišný pohled na postavení moderní dívky v domácnosti z hlediska matky a pisatelky, a to vede ke sporům. Dívky tuto skutečnost vnímají tak, že rodinné prostředí zvyhodňuje chlapce, a reprodukci stereotypů, že domácí práce jsou záležitostí žen, odmítají. Představy moderních dívek o rodinném uspořádání se liší od současných stereotypů a naznačují možný posun v budoucím uspořádání rodinné mikrosítě.

5.3. „Dělba práce“ se promítá i do mimoškolních aktivit a trávení volného času.

(4) *Chci začít hrát ragby!*

Chtěla bych chodit hrát ragby, jenže mamka mi to zakazuje. Mně se ta hra moc líbí, ale ona to pořád nějak nedokáže pochopit! Jak ji mám přesvědčit, abych mohla s tímhle sportem začít? Mamka tvrdí, že by mě nestihala vozit na tréninky, ale o to by se přece mohl postarat i tatka... Leňule (13)

V centru pozornosti dopisu je potenciální mimoškolní aktivita pisatelky. Chce hrát kolektivní silový sport a vágně své rozhodnutí zdůvodňuje (*mně se ta hra moc líbí*). Matka dívce nařizuje, že tento sport nesmí provozovat (*mamka mi to zakazuje*), a hledá výmluvy, jimiž by dceři vysvětlila, proč je tento sport pro dívku nevhodný (*by mě nestihala vozit na tréninky*), dívka hledá protiargumenty

(*o to by se přece mohl postarat i taťka...*) – tři tečky signalizují i další možná řešení.

Dopis odráží další z problémů, které dívky prezentují: zatímco chlapci mají široký výběr v možnostech trávení volného času (zálib) a později při výběru zaměstnání, výběr dívek je omezován.

5.4. Omezení ve výběru povolání a volnočasových aktivit souvisí s dalším stereotypem: s dívkami je spojována malá fyzická síla a menší schopnost bránit se fyzickému násilí, a proto jsou nepreferovány silové sporty a zaměstnání vyžadující fyzickou zdatnost. U dívek se netoleruje ani silové verbální vyjadřování. Tento stereotyp odráží i frazém označující ženy jako *slabé pohlaví* (oproti *silné pohlaví* jako označení pro muže), které nacházíme i v jiných jazycích (*weaker sex, das schwache Geschlecht, slabyj pol*).

(5) NAŠI O MĚ MAJÍ VELKÝ STRACH

Moje kámošky jsou stejně staré jako já, a jejich rodiče se o ně nebojí tolik jako ti moji o mě. Když mám jít s kámoškou do města, stojí mě to hodně přemlouvání, abych mohla! Když už mě naši někam pustí, musím jim psát SMSky, kde zrovna jsem, a od domova se nesmím vzdalovat moc daleko. Někdy zajdu na návštěvu ke kámošce a tam mi naši pořád telefonují. Dokonce mi nedovolili jít k jedné holce na oslavu narozenek jen proto, že má praštné nápady. Anonymka (12)

Dopis se týká vztahu pisatelky z dolní věkové hranice čtenářek dívčích časopisů a jejich rodičů (není specifikováno, zda se chování matky a otce nějak liší), konkrétně kontroly činnosti dívky v době osobního volna. Z dopisu není patrné, proč se o dívku rodiče bojí a proč jí nedůvěřují, není zmiňován sourozenec (zda je jedináček, nebo má mladší sourozence). Dívka srovnává tuto kontrolu s tím, jak rodiče kontrolují její kamarádky, a subjektivně ji hodnotí jako největší, což může snížit dívčino postavení v sociální mikrosíti (dospívající dívka je silně omezována v samostatném rozhodování o formě trávení svého volného času). Svě tvrzení pisatelka dokumentuje několika příklady a zaměřuje se na formy komunikace s rodiči. Pokud chce opustit domov s kamarádkou (ne sama), musí dlouhou přímou komunikací a uvedením důvodu přimět rodiče k souhlasu (*hodně přemlouvání*); jestliže dostane dovolení, musí neustále nepřímou (elektronickou) komunikací oznamovat (*musím jim psát SMSky*), kde se nachází. Navštíví-li kamarádku, rodiče nepřímou komunikací (telefonicky) kontrolují její pobyt (*naši pořád telefonují*). Za vrchol obav (*dokonce*) považuje to, že jí zame-

zili zúčastnit se oslavy narozenin jedné dívky (asi ne kamarádky) kvůli formám jejího chování (*má praštěné nápady*).

Z dopisů vyplývá, že rodiče se strachují o své dospívající dcery. Obavy vycházejí ze společenského stereotypu, že dívky jsou fyzicky slabší než chlapci, a proto se obtížně ubrání nebezpečným situacím (obtěžování, přepadení, znásilnění, vražda), které mohou mít pro dívky fyzické a psychické následky. Zejména matky se pak obávají, aby si dívky svým emocionálním chováním neztížily začleňování do sociální mikrosítě (nechtěné těhotenství); mohlo by zkomplikovat také sociální postavení celé rodiny.

Dopisy nepřímou poukazují i na vnímání rozdílů v chování rodičů k synům a dcerám. Rodiče mají o dívky větší strach než o chlapce. Dívky poukazují na to, že musí rodiče více *přemlouvat*, aby jim *dovolili* totéž co chlapcům. Tuto skutečnost hodnotí negativně a považují ji za diskriminaci.

6. Společenské stereotypy doprovázejí také vztah dívek k chlapcům.

6.1. Jedním ze základních problémů, na které dívky v dopisech přímo či nepřímou poukazují a jehož důsledky často řeší, jsou rozdíly v hodnocení navazování kontaktu.

(6) *Kluk může PODVÁDĚT?*

Strašně mě štve, jak nespravedlivě se kluci chovají. Když má kluk víc holek najednou, je to borec. Když má ale holka víc kluků, je to děvka. Proč to tak je?!?? Isy (17)

Pisatelka zde upozorňuje na rozdílné společenské kategorizování chlapců a dívek podle intenzity kontaktů mezi nimi. Chlapec, který na sebe emocionálně váže více dívek, je hodnocen jako *borec*, tj. jedinec, který v něčem vyniká (nejčastěji bývá spojován s vyspělými sportovci); označuje tedy většinou kladné vlastnosti. Dívka, která na sebe emocionálně váže více chlapců, je hodnocena jako *děvka*, tj. nemorální mladá žena (bývá synonymem pro prostitutku); označuje zápornou vlastnost. Pisatelka tuto kategorizaci považuje za nespravedlivou a přičítá ji chování chlapců (*jak nespravedlivě se kluci chovají*): táž aktivita je příznivá k chlapcům, ale nepříznivá k dívkám.

Problém, na který dopis upozorňuje, se týká společenských rodových stereotypů. Ty souvisejí sice s biologickými rozdíly (z hlediska rozmnožování má mužská sexualita vyšší potenciál než ženská sexualita), vytvářejí se však a mění v průběhu vývoje konkrétní společnosti. Dopis dokumentuje, že odlišné sociální hodnocení biologických rozdílů mezi pohlavími vnímají dívky nepříznivě. Titu-

lek nalézá jednotné, genderově nezatižené pojmenování pro sledovaný jev – podvádění (neoprávněné získávání výhod).

6.2. Společenské stereotypy určují také věkový rozdíl mezi partnery.

(7) *DĚLAJÍ SI SRANDU Z MÉHO KLUKA!*

Můj kluk je mladší a také menší než já. Všichni, včetně mojí nejlepší kamarádky, si z nás dělají srandu. Když s ním mám trable, řekne mi jen: „Ten za to opravdu nestojí, radši se s ním rozejdi.“ Nevím, co mám dělat, mám ho moc ráda! Betty (14)

I když při namlouvání (zejména v první fázi) hraje u dívek důležitou roli vzhled chlapce, přesto dívky vyžadují, aby jejich ideál vykazoval i další vlastnosti: musí být schopen dívku chránit, zastat se jí (např. před pomluvami falešných kamarádek), měl by jí být oporou, ale také něžný. Dopis ukazuje, že pro dívčino okolí mladší a menší chlapec (zřejmě žák sedmé třídy) tyto požadavky nespĺňuje. Čtrnáctiletá dívka sice vztah hodnotí jako milostný cit (*mám ho moc ráda*), nepřímou připouští, že není bezproblémový (*když s ním mám trable*). Další členové sociální mikrosítě (*všichni, včetně mojí nejlepší kamarádky*) tento vztah hodnotí emocionálně (*si z nás dělají srandu*), tedy dostávají ji na okraj sociální mikrosítě. Reakce nejlepší kamarádky není závistí, ale radou.

6.3. Dívky v dopisech prezentují také typické charakterové vlastnosti pro ženský gender, kterými se výrazně odlišují od mužského genderu.

(8) *KLUCI JSOU LEPŠÍ KÁMOŠI!*

Baví se se mnou daleko víc kluků než holek a já nevím, jestli to není špatně. Kámošky se mi posmívají a tvrdí mi, že chci kluky sbalit a jsem trapná. Já ale nechci s nikým chodit! Mám všechny kluky moc ráda, ale jen jako super kámoše! I když tohle holkám povím, stejně mě neposlouchají a posmívají se mi, že jsem blbá a asi jsem „spadla z višně“. Když si jdu radši pokecat s kluky, holky na mě pokřikují: „Ty nesbalíš! Nemáš na ně!“ Je možné, že mi holky závidí, že se mnou kluci kamarádí? Anonymka

Pisatelka – zřejmě žákyně základní školy – subjektivně hodnotí, že v sociální mikrosítě navazuje úspěšně víc kontaktů s chlapci než dívkami (*Baví se se mnou daleko víc kluků než holek*). Své vztahy považuje za kamarádké (*jen jako super kámoše*), ostatní dívky hodnotí její chování za snahu navázat milostný kontakt (*chci kluky sbalit*) a dívčino vysvětlení nepřijímají (*stejně mě neposlouchají*).

Úspěšné navazování kontaktů s chlapci považují další dívky za výhodu a svým verbálním i neverbálním chováním se snaží snížit její postavení v sociální mikrosítí: staví se do pozice kamarádek (*kámošky*) a její chování jí částečně rozmlouvají (*jsem trapná; jsem blbá a asi jsem „spadla z višně“*), částečně jí kazí vztahy (*holky na mě pokřikují: „Ty nesbalíš! Nemáš na ně!“*). Dívka žádá radu: je její chování nevhodné (*jestli to není špatně*) nebo jde o závist ostatních dívek, že navazuje vztahy s chlapci a ony nikoliv (*že mi holky závidí*).

Hlavním tématem dopisu je vztah dívky k chlapcům a reakce jejich falešných kamarádek. Titulek dopisu problém generalizuje (*KLUCI JSOU LEPŠÍ KÁMOŠKY!*) a vyjadřuje tak názor řady dívek, zřejmě těch, kterým další dívky komplikují začleňování do sociální mikrosítě, nebo těch, které se zklamaly v nejlepších kamarádkách. Podle jejich názorů chlapci – oproti dívkám – drží víc při sobě, nejsou zákešní, je na ně spolehnutí (dá se jim věřit, nezradí), nezávidí, nechtějí se hádat a nepomlouvají. Je s nimi legrace (baví dívky), ale nejsou emocionální, takže se nesmějí (*nehihňají*) všemu (*každý kravině*). Navíc neřeší z pohledu dívek nesmysly (*slepičí problémy*, oblečení, líčení).

6.4. Speciální kategorii v dívčí mikrosítí představuje (přírodní) blondýna (světlovlasá, plavovlasá dívka). Tvoří v českém prostředí dívčí menšinu (je jich jen 15 %) a výzkumy ukazují, že jsou pro muže přitažlivé (ženštější). Dopisy jsou příkladem toho, jak týž predikát může být dívkami různě hodnocen.

6.4.1. Autorka následujícího dopisu je blondýna.

(9) *BLONDÝNY NIKDO NECHCE!*

Děsně se snažím, abych si našla kluka, protože bych si přála mít někoho, komu se můžu se vším svěřit, kdo mi poradí a podá pomocnou ruku, když to budu potřebovat. Nikdo mě ale nechce a já vím proč – jsem totiž blondýna! Například moje ségra je zrzka a kluka už dávno má! Co mám dělat, abych se klukům líbila? Mám si nabarvit vlasy nebo se chovat jinak? Prosím, porad, moc mě to bere! Verča (16)

Šestnáctiletá dívka nemá vztah s chlapcem, byť v této oblasti vyvíjí intenzivní snahu, která však není blíže popsána (*Děsně se snažím*). Od vztahu s chlapcem očekává splnění svých představ (*komu se můžu se vším svěřit, kdo mi poradí a podá pomocnou ruku, když to budu potřebovat.*). Svůj neúspěch přisuzuje barvě vlasů (*jsem totiž blondýna*), vykřičník za větou signalizuje zvolací větu se silnou emocionalitou. Srovnává se se svou sestrou, která má jinou barvu vlasů (kategorie *zrzka*) a která je v navazování kontaktu s chlapci úspěšná (*kluka už*

dávno má) – výpověď je opět zakončena vykřičníkem. Dívka situaci prožívá emocionálně a žádá radu, zda má změnit barvu vlasů nebo chování – zřejmě jsou zde myšleny obecné predikáty přisuzované blondýnám.

Z dopisů vyplývá, že menšinová kategorie blondýna je považována za úspěšnou v sociální mikrosíti – přitahuje chlapce (je úspěšná v mužské přízni). Proto jsou tyto dívky dehonestovány – jsou spojovány s kategorií *blbka (nedělej ze mě větší blondýnu než sem)* a predikáty naivní, hloupá, nerozhodná; ty jsou dále reprodukovány např. vtipy o blondýnách. Dívky jiných barev vlasů bývají v dopisech tematizovány v protikladu k blondýně – v příkladu (9) *zrzka*.

6.4.2. Druhý dopis napsala bruneta.

(10) *CHCI BÝT BLONDÝNA*

Nechci být jen šedá myška s hnědýma vlasama. Sním o tom být modrooká blondýna s modrýma očima, což se mi asi nikdy nestane. Nebo mám šanci?
Helena (14)

Dívka nechce patřit do kategorie *šedá myška* (nevýrazná, nenápadná, tuctová), která je zde spojována s brunetou (*s hnědýma vlasama*). Chce být pravým opakem – atraktivní moderní dívkou (tj. výrazně úspěšnou v sociální mikrosíti) a za tu považuje kategorii *blondýna* (s modrýma očima), zřejmě pod vlivem některé z celebrit.

Oba dopisy ukazují na odlišné hodnocení predikátů kategorie *blondýna*: světlavá dívka nechce být *blondýnou*, protože s ní spojuje záporné predikáty (problémy s navazováním kontaktů s chlapci), bruneta se chce zařadit do této kategorie, protože s ní spojuje kladné predikáty (snadné navazování kontaktů s chlapci).

7. Sociální síť vytváří určité genderové kategorie a s nimi spojuje predikáty. Střetají se v nich národní společenské a kulturní stereotypy s globálními sociálními a kulturními stereotypy. Tyto stereotypy jsou posilovány a dále reprodukovány prostřednictvím mediální dialogické sítě (srov. Nekvapil – Leudar 1998), v našem případě zejména genderově orientovaným typem média – dívčími časopisy.

Dopisy členek diskurzního společenství čtenářek dívčích časopisů dokumentují, že dospívající dívky jsou si genderových stereotypů dobře vědomy. Ty, které považují za příznivé pro dívčí gender (např. možnost zkrášlovat svůj vzhled), dále reprodukují. Stereotypy, které hodnotí jako nepříznivé a v nichž vidí výhody chlapeckého genderu (např. domácí práce), odmítají: přímo nebo

implicitně požadují změnu vžitých stereotypů (rovnoprávnost) nebo alespoň hledají strategie, jak jejich negativní důsledky v sociální mikrosíti oslabit.

* * *

Příspěvek vznikl za podpory grantu GAČR č. 405/09/2028 *Styl mediálních dialogů – dialogické styly v médiích*.

Literatura

- Čmejková S., 1996, *Kdo je TY? Jazyk pro dívčí časopis aneb syntetizovaná čtenářka. – Jazyk a jeho užívání. Sborník k životnímu jubileu profesora Oldřicha Uličného*, eds. I. Nebeská, A. Macurová, Praha, s. 265–274.
- Kendal S., Tannen D., 2001, *Discourse and Gender. – The Handbook of Discourse Analysis*, eds. D. Schiffrin, D. Tannen, H. E. Hamilton, Blackwell Publishing, s. 548–567.
- Nekvapil J., Leudar I., 1998, *Masmediální utváření dialogických sítí a politické identity: případ Demokratické strany Sudety*, „Slovo a slovesnost“ 59, s. 30–52.
- Tannen D., 1995, *Ty mi prostě nerozumíš*, Praha.
- Zeman J., 2011, *Prezentace moderní dívky v dívčích časopisech. – Jazyk a komunikácia v súvislostiach III*, ed. O. Orgoňová, Bratislava, s. 123–133.

Presentation of social and culture-related stereotypes in girls' magazines

The article analyzes letters in which girls' magazines readers ask for solutions to some specific problems accompanying the course of their adolescence. It describes how Czech adolescent girls communicate about gender differences in culture and social stereotypes. They use two categories – *girl* (an adolescent female person) and *boy* (an adolescent male person) and add specific properties (predicates) to them.

Keywords: *communication, culture, stereotype, girls' magazine.*